

SZTEmagazin > Archívum > 2020

SZEGEDI EGYETEM MAGAZIN

Alice példájával: hogyan hatnak ránk a mesék és miért szeretjük őket ennyire?

2020. március 18.

Egy gyermek személyiségfejlődésében meghatározó, hogy milyen típusú meséken nőtt fel. A mesék azonban sok esetben tartalmazhatnak olyan komplex mögöttes jelentéseket vagy utalásokat is, amelyek a felnőttek számára lehetnek üzenet értékűek. Ilyen sokrétű szöveg például az *Alice kalandjai Csodaországban*, amiről Kérchy Anna, az SZTE BTK irodalomtörténésze tartott előadást.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

Óvodás kortól a népmesék és az állatmesék nemcsak érdekesek, de fontosak is a gyerekeknek, mivel ezek hozzásegítik őket a szocializációhoz. Megismerik a saját népük gondolkodását, kultúráját, jelképeit.

Olvasás = belső képzés

A mesékből a gyerekek megtanulják, hogy lesznek nehéz helyzetek az életben, amikkel meg kell küzdeni, és hogy kitartónak kell lenni a célok elérésének érdekében. Mindezt úgy, hogy olyan **szimbólumokkal dolgoznak, amelyek a lelki megélést tükrözik**. Erre példa amikor a gonosztságot

csúf boszorkával, a jó segítséget szép tündérrel, az ellenségességet pedig valamilyen vadállattal ábrázolják.

A digitális korban azonban – ahogyan ezt már több szakértő, köztük például *Vekerdy Tamás* is hangsúlyozta – nem mindegy, hogy a kitalált történetek jelképrendszerét a gyermek hogyan fogadja be.

A mese akkor a legjobb, ha felolvassák a gyerekek vagy ő maga olvassa azt. A mozgóképes adaptációk külső képeinek megjelenésével ugyanis leáll a legfontosabb tényező: a belső képkészítés. A gyerek a tévétől egyre feszültebb lesz, mert nincs ideje feldolgozni a gyorsan sorjázó vizuális benyomásokat, és nem fog tudni különbséget tenni belső és külső kép között: saját belső világával való kapcsolódás helyett készen kapott információk árával sodródik.

Mire jó a „twisted fairy tale”?

A felnőttek régen is azért mondtak történeteket, hogy jobban megismerjék a világot, és hogy összehasonlítsák az életet a halállal, hogy megbirkózzanak a múlandóság gondolatával. A képzelőerő segítségével a határállapotok feltérképezéséről szóltak az eposzok, a mitológiák, a regények, a drámák is. Viszont sok esetben a filozofikus kérdésfeltevések mellett akár **társadalomkritikára utaló elemek** is megtalálhatóak a mesékben is, csak rejtett módon. Ezek a célzások a felnőtt befogadót elgondolkodtatják, viszont egy gyermek számára nem feltétlen értelmezhetők.

– Az első nem didaktikus, nem moralizáló, de mégis **elgondolkodtató gyermekirodalmi mű, Lewis Carroll** (https://hu.wikipedia.org/wiki/Lewis_Carroll) **nonszensz meseregénye**, az 1865-ben megjelent *Alice kalandjai Csodaországban* (<https://mek.oszk.hu/00300/00348/html/>) – állította *Kérchy Anna*, az SZTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Angol-Amerikai Intézet habilitált egyetemi docense, az *Alice transzmédia Csodaországban avagy a viktoriánus nonszensz posztmodern konfigurációi* című előadásán. A mű teli van **társadalomkritikai élccel, nyelvfilozófiai dilemmával és tudománytörténeti utalásokkal**, amelyek értelemszerűen a felnőttek számára lesznek érdekesek.

A történet **kifigurázza a korabeli brit felső középosztály szigorú illemszabályait és szokásrendjét**, mint például az ötórás teázást azzal, hogy értelmetlennek tűnő kontextusba helyezi ezeket a jól felismerhető társas tevékenységeket. Például Alice a Bolondos Kalapos és Április Bolondja társaságában teázik, miközben arról diskurálnak, hogy miként lehet szó szerint agyonütni az időt, azaz abszurd módon felfüggeszteni a mindennapi lét mércéjét. A mese felvillantja gondolkodásunk korlátai mellett a hatalmi viszonyrendszereket, a korabeli oktatási rendszert, sportot, és az áltudományok visszásságait.

– Az *Alice* regénypáros – a *Csodaország* és a folytatásként megjelenő *Tükörország*-beli kaland azért irodalomtörténeti jelentőségű, izgalmas olvasmány, mert **összetett jelentésrétegeket hoz játékba**. Egyrészt megvannak bennük a **tipikus tündérmesefantáziára utaló jegyek**. Így például a beszélő állatfigurák, a mágikus alakváltozások, vagy a varázsigeeként funkcionáló nyelvi fordulatok, amelyek miatt a gyermekek számára is élvezhetőek – fogalmazott az előadó. – Ugyanakkor valamiféle sarkaiból kifordított, olykor gótikusan sötét, feje tetejére állított világgéppel játszó **anti-mese** („twisted fairy tale”) is, amelyben nincs hagyományos jó és rossz ellentétpáros, nincs „boldogan éltek, míg meg nem haltak” befejezés, felbukkan benne például a halállal kapcsolatos **fekete humor** is – magyarázta az irodalomtörténész. Szerinte nem mellékes az a tény sem, hogy ez egy **lánykalandregény**, ugyanis a viktoriánus korban egyre népszerűbbé váló kalandregények főszereplői szinte mind fiúk, férfiak voltak.

Kettős célközönség

Annak ellenére, hogy manapság sokan nehéz gyerekirodalmi olvasmányként tekintik, Lewis Carroll kifejezetten gyerekbarát üzenetet közvetít: parodizálja az iskolában kötelező olvasmányként bebíflázandó didaktikus verseket, a zsarnoki uralkodókat, és a felnőtt bölcsességeket, bölcselkedőket is. Gondolkodásra készíti, játékra hívja mindenkori gyerekolvasóját.

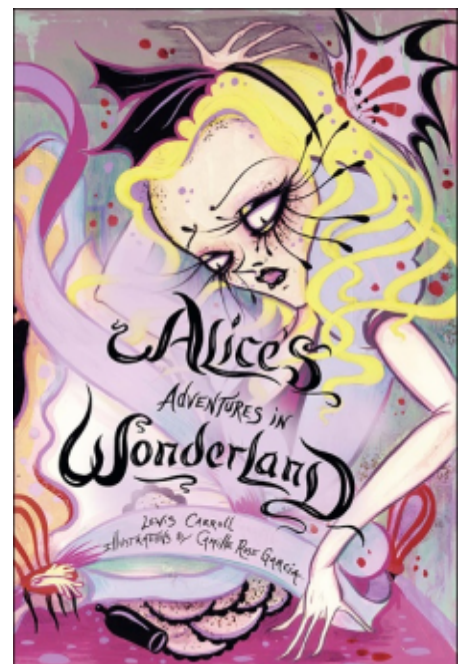

A metamorfózis mint vezérmotívum egyaránt utalhat a gyerek fizikai cseperedésének, felnevelésének kihívásaira, de tematizálja az egzisztenciális válság, vagyis a **Ki vagyok én, és hova tartok most?** kérdéskörét.

Ehhez az ellentmondáshoz társul az a **kettős jellem**, amely a kezdetektől fogva kíséri Alicet: a jólnevelt burzsoá kislány lázadó, kíváncsiskodó figura.

– Alice történetének tehát **végig kettős célközönsége van** – összegzett *Kérchy Anna*, aki Lenn, a Nyuszi barlangjában (<http://ieas-szeged.hu/downtherabbit-hole/author/akerchyieas-szeged-hu/>) címmel honlapot működtet. Alice Transzmediális Csodaország-beli kalandjairól angol nyelvű monográfiát is megjelentetett, mely 2016-ban elnyerte a HUSSE Magyar Angliztikai Társaság könyvdíját.

Kérchy Anna úgy véli, a **fantáziadús mesés világ** és az abban megjelenő álmotívumok, logikai bukfenek vagy az animizmus és antropomorfizáció (a tárgyak és állatok megelevenítése, emberi tulajdonságokkal való felruházása) **megfeleltethetők a gyermeki nézőpontnak**. Ezt erősíti az a tény is, hogy a **mesé eredetileg egy konkrét kislány, Alice Liddell szórakoztatására kiírtott**, a szerzővel való barátságuk közös élményeit, viccelődéseit felelevenítő **személyes történet**.

Mind a **19. századi**, mind a **21. századi felnőtt olvasó számára végig élvezhető az oxfordi életre, a viktoriánus Angliára való kikacsintgatások sora**, melyeket az annotált szövegkiadások gondosan rendszereznek. Ezek közül a leghíresebb *Martin Gardner Annotated Alice*-je. Éppen sziporkázó sokrétegűsége, ellentmondásossága idézhette elő a „Csodaország” népszerűségét már a maga korában is. Bizonyára nem véletlen, hogy ma is sokak kedvence ez a mára már **klasszikusnak mondható szürreális történet**.

SZTEinfo – Császár Dorina
Fotó: K. A.; Illusztrációk: internet

Korábban írtuk:

Az Óperencián innen és túl: a 2016. évi egyetemi Könyvtári Éjszaka a meséről szól (</sztehirek/2016-marcius/operencian-innen-tul?folderID=36913&objectParentFolderId=19412>)

Lewis Carroll csodavilága szegedi szemmel - Kérchy Anna hiánypótló köteteket alkot a Bolyai-ösztöndíjas támogatásával (</sztemagazin/kutatas/lewis-carroll>)

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

Letöltés

(</sztemagazin/aktualis-szam/hu-szte-mag-2019-01-t2>)

(</sztemagazin/aktualis-szam/eng-szte-mag-2019-01-t1-191113>)